

1935.
január
12.

487617

I. évf. 1. sz.

1935.
január
19.

BARDOS LASZLO HETILAPJA

Gaál Gábor a Körösparttól
és a köröspartiokról

Helyszini rajz a Saarvidékről

Kikötik a chalucokat a bihar-
megyei cionista telepen

Riport a Rippner-gyárról

6 évtől a halálig mindenki katona
Olaszországban Mi maradt meg Mussolini programjából?

Hasek novellája, Erich Kästner verse,
Budzivilavszky németországi tudósítása
stb. stb.

Ára 3 Lei

Bejelentő

Nagyképűség volna tőlünk most nagy szavakkal szédítő programot adni ennek a kis ujságnak rövid hasábjairól. Programunk első száma különben is, hogy nem akarunk nagyképűek lenni, elfogadható, mindenki által érthető stílusban fogunk írni, mert főszempontunk, hogy olvasóink megértsenek bennünket. De első száma programunknak az is, hogy szédíteni sem akarunk. Se magunkat, se mászt azzal, hogy valami nagy dolgot művelünk.

Nem erről van szó. Arról van szó, hogy kötelességet vélünk teljesíteni. Annak az ujságírónak és azoknak az elméknek a kötelességét, akik hisznek. Hisznek abban, hogy a világ nagy zürzavarában nincsen út jobbra és bal felírással is annyi utat jeleznek, hogy a gyanutalan, a tanulatlan, a tudatlan ezeregy utvesztőre téved. Annyi az irány, az izmus, a szekta, egyszerű embertől el se lehet várni, hogy kiismerje magát.

Aktív miniszterelnökök, reményteljes pártvezérek szavalnak belföldön külföldön a termelés csődjéről, az áruelosztás kríziséről, a kapitalizmus bealkonyulásáról. Ipari vállalatok milliós fizetésű vezetői szocialistáknak vallják magukat, bankárok pártjelvényeket öltenek, barna vagy fekete, kakizöld sőt piros ingekbe öltözködnek, munkásokkal és kispolgárokkal cseresznyéznek egy tálból. A tőke frigiai sapkát visel, jakobinusnak maszkirozza magát. „Irányított gazdálkodás!” Jelszó. Miközben gépfegyvereket irányít a bankbejáratok előtt és a gyári őrséguáltásoknál. „Le a libero-kapitalizmussal, éljen a rendi alkotmány!” És megpörkölik egy kicsit a „zsidó” pénzt, nem nagyon, csak éppen a felső kötegeket, hogy minél nagyobb legyen a füstje, amitől a néző bódul. „Népközösség”, „Északi ember”, „Osztályfeletti (nem osztály nélküli) társadalom”, „Korporációs elmélet”. Fából faragják a vaskarikákat, ál és igazi szociológusok váltják a világot.

S közben ott tartunk, hogy a legnagyobb német szociálbölcsele le meri írni, hogy „az ördög szállotta meg a földet, mert az orvostudomány megteremtette a higiénát, a higiénia a hosszú életkort, a tudomány a technikát, s a technika az emberi igényeket”. Mennyivel jobb volt, amikor a keresztény reneszansz éveiben is még a mai 50 éves átlagos életkor helyett 30—36 éves korukban pusztultak el középszámítás szerint az emberek és nem igényeltek fürdőszobát, hanem elég volt a tömegeknek a sárkunyhó.

Ezt Werner Sombart mondotta, a közgazdaságtan professzora, akinek a könyveit az egyetemek százai tanítják.

S akadt kiváló magyar orvostanár, aki magáévá tette ezt az elméletet s hirdeti, hogy a betégek gyógyítása átok az emberiség számára. Malthus mellett esküsznek mások, aki az emberiség szaporodásában látta a legnagyobb veszedelmet, mert hagy az élelmiszer termelés nem tartható arányban a nép sűrűsödéssel.

S közben a kávét a tengerbe súlyeszlik (Brazília), a buzával cséplőgépet fűtenek (Kanada), vagy denaturizálják

EGY ÉV TÖRTÉNETE

Január

- 2-án: Az Új francia leszerelési emlékirat a németeknél. A bayonnei Credit Municipal csődje; a Stavisky botrány kipattanása.
- 3-án: Sir John Simon Mussolininál Rómában. Az Angheliescu kormány lemondása.
- 4-én: A Stavisky botrány megrázza a francia politikát.
- 5-én: A szovjet biztonsági paktumra tesz ajánlatot a Balti államoknak.
- 8-án: Stavisky letartóztatása pillanatában öngyilkos lesz. Dalimier francia gyarmatügyi miniszter bukása.
- 10-én: Van der Lubbe kivégzése.
- 11-én: A francia-orosz kereskedelmi szerződés aláírása, Tatarescu román miniszterelnök programnyilatkozata.
- 14-én: Szélsőbaloldali forradalom Kínában.
- 15-én: Roosevelt bejelenti a dollár stabilizációját és kizárólagos tulajdonjogot kér a Kongresszustól az Egyesült Államok minden arányára.
- 17-én: Francia német várháború.
- 18-án: Az olasz-román barátsági szerződést nem hosszabítják meg.
- 20-án: Suvich Bécsben. Pu-Jit Mandzsuria császárává kiáltják ki.
- 22. Véres tüntetések a francia parlamentben.
- 24. Japán demars Moszkvában.
- 25. A bolgár királyi pár Bucarestben. Dollfus bejelenti, hogy felosztatja a szociáldemokrata pártot.
- 26. Német-lengyel tízéves békebarátsági szerződés.
- 27. Lemond a Chautemps kormány. Nagy tüntetések Párizs uccáin számos halottal.
- 29. Daladier kormány Franciaországban.
- 30. Németországban eltörlik a weimari alkotmányt. Az orosz Prokoviev és két társa szerencsétlen sztratoszféra repülése, 20.200 méter magasságból lezuhannak.

Február

- 1. Merénylet Faulhaber müncheni bíboros ellen.
- 5. Az osztrák minisztertanács elhatározta, hogy a Népszövetséghez fordul a horogkeresztes terror miatt. Tirolban a Heimwehr átvette a hatalmat.
- 6 és 7. Véres zavargások Párizsban a parlament körül, harcok a

Helyszini rajz a Saar-vidékről

Saarbrücken, 1935 január

Nem egészen két évvel ezelőtt látam őket: együtt ültek egy genfi sörözőben. Teljes egyetértésben üritették kriglijüket. Röchling, a Saar-vidék iparmagnása, szárnysegédje Pirro és a szocialista Max Braun.

Abban az időben ezek az urak mindenesetre tökéletesen egyetértettek a Saar-vidék jövőjét illetőleg. Hitler rontotta el az egyetértést.

Hermann Röchlingnek, a bank, gyár- és szénbányatulajdonosnak véleménye azonos volt a szociáldemokrata Braunéval. Ma szakadék van közöttük... Ha Braunnak nem sikerült volna három hónappal ezelőtt lelőnie egy támadóját a saarbrückeni utcán, akkor most hat láb mélyen feküdne a föld alatt.

Hermann Röchling ma a Saar-vidék „főnöke”. Bizvást elmondhatja: *A Saar-vidék én vagyok.* Nincs jobb kép erről az emberről, mint amit Dezső rajzolt róla és amit a Bavaria sörözőben állítottak ki, a Népszövetség tagjainak találkozóhelyén, az iparmagnás törzssörözőjében. A képen Röchling egy falu fölött ül. Lába alatt rengeteg gőzerővel dolgozó gyár. A kémények vastag fekete füstöt okádnak, amely az egész tájat elsötétíti. *Füst, füst, füst.* Röchling szemmel láthatóan örömmel nézi a sok fekete füstöt, amit gyárjai ontanak és

azt mondja: „Ugy látom, hogy a politikai horizont tisztulni kezd”.

Itt van a Saar-probléma lényege. Röchling az elsők között volt, akik a nácikhoz csatlakoztak. Ő a rendszer egyik oszlopa. Bankok, lapok tartoznak hozzá. Nem szereti a Népszövetséget, nem szereti Franciaországot, nem szerette Knoxot, a kormányzóbizottság elnökét. *Hitlert szereti.*

Hermann Röchling

Egyébként igen kellemes ember. Kopasz, mint azok az emberek, akik tudják, mit akarnak, szilárdan áll a lábán, egy porosz tábornok biztonságával. Arcán vágásnyomok, diák-

rendőrséggel. Dollfus Budapestre érkezik. Bécsben rendőrség és katonaság szállja meg az Arbeltzerzeitung épületét.

9. A Doumer kormány Franciaországban. *A Balkán paktum aláírása Athénben.*
10. A hadiszergyárosokkal elkövetett panamá-i miatt letartóztatják Hoover amerikai repülésügyi minisztert. *A csehkorona devalvációjának bejelentése.*
- 12—15. Véres polgárháború egész Ausztriában. Napokig tartó ütközetekkel, ágyuharccal, a szocialista munkásság és a kormány csapatai között.
12. Általános sztrájk Franciaországban.
14. Az összebombázott Marx-udvart Bécsben a kormány csapatai rohammal beveszik. A felkelés leverése.
17. *Ausztria függetlenségét garantáló közös angol-francia-olasz nyilatkozat*
19. *Albert belga király titokzatos halála a hegyek között.*
- 21-22. Suvich Budapesten. Prince, bíró a Stavisky ügy vizsgálóbírójának meggyilkolása Dijonban. Statáriális kivégzések Ausztriában. Eden főpecsétőr Berlinben.
23. III. Lipót belga király eskütétele.
27. Dimitrov és társai, a Reichsrat égesének felmentett vádlottai elutaznak Németországból.

Március

1. Schöffel doktor német evangélikus országos püspök lemond.
2. Barthou nyilatkozik a restauráció ellen. Staviskynét letartóztatják.
5. A Cseljuskin expedíció asszonyainak és gyermekeinek megmentése. Sándor jugoszláv király látogatása Szófiában.
12. Gönbös Rómában. Dollfus Rómában.
31. Forradalmi nyugtalanság Spanyolországban. Ostromállapot Esztországban.
17. Az olasz-magyar-osztrák háromhatalmi egyezmény aláírása Rómában.
24. Megtalálják és lefoglalják Stavisky tízmillió frankot érő ékszerét.
28. Az Acélsisak (S'ah'ihelm) szervezetet beolvasztják Németországban az SA és SS csapatokba. Insull csikágói hamisan bukott bankár hajóját feltartóztatják a Dardanelláknál, (Insullt visszavitték Amerikába, ahol a bíróság felmentette).

(Magyarország), a hizott sertésből trágyát készítenek (Dánia), a teheneket lemészárolják, hogy kevesebb legyen a tej és drágább (Hollandia), nem is beszélve a gyárak kapacitásáról, amelyek a műszaki ujitások, állandó találmányok révén százszor annyit is elő tudnának állítani, mint az emberiség szükséglete. S folyton leépit, leépit, leépit. Tisztelet a hadigyáraknak, amelyek három schichtben dolgoznak.

Hol a hiba? Kevesen kérdezik ezt már. Frázissá vált a hitbuzgalmi lapokban is szidni a kapitalizmust, mint termelési rendszert.

Mindenki tud egy gyógyszert, mindenkinek van egy hamisítatlan portékája, amely csalahatalanul segít, technokraták, kéksas rajongók, írók, néptribunok tengeren innen tengeren túl handlérozzák, ajánlják egymásra licitálva a maguk purgatívjaikat s a keserves hascsikarás nem akar megszűnni.

Nem is fog. Csak egy időben a kuruzslókkal és a kuruzslással.

29. Einsteintől megvonják a német állampolgárságot.

Aprilis

4. Maniu és Titulescu revizióellenes beszédei. Antilegitimista tüntetés a budai Vigadóban. A Precup összeesküvés leleplezése Bucurestiben.
12. Német demars Prágában, Hitler karikaturái miatt.
23. Barthou Varsóban. Az orosz-lengyel megnevezési szerződés meghosszabbítása.
25. Száztizenegy amerikai hadihajó átkel a Panama csatornán 47 óra alatt.

Május

1. Ausztria új rendalkotmánya a hivatalos lapban.
2. Barrikádharcok Páris munkásnegyedében.
3. Jemen és Hedzsasz között folyó háborúban Hodeide, a hedzsászi csapatok kezébe kerül.
8. Bombamerénylet a bengáliai angol kormányzó ellen.
9. Az angol minisztertanács érdekeltenséget határoz el a leszerelés-kérdésében.
19. Georgieff miniszterelnök diktatúrája Bulgáriában.
20. Litvinov Franciaországban.
24. Göring befejezi balkáni körutját és Budapestre érkezik.

Junius

6. Katonai összeesküvés Tibetben.
8. Csehszlovákia és Románia elismerik a Szovjetet.
14. Mussolini és Hitler találkozása Velencében.
15. Meggyilkolják Piaretzky lengyel belügyminisztert. Német transzfertilalmi rendelet.
18. Dollfus Budapesten.
19. Kisantant értekezlet Bucurestiben.
20. Barthou revizióellenes nyilatkozata Bucurestiben.
30. Roehm rohamosztág főparancsnok, Ernst, Schleicher tábornok és feleségének, valamint a katolikus politika számos vezetőjének legyilkolása. Hitler saját kezűleg hajt végre kivégzéseket.

Julius

- 1-2. Kivégzések, letartóztatások Németországban. Papent letartóztatják.
3. Hitler tömeges kivégzéseit a naci minisztertanács törvényesnek nyilvánítja. Csak a lichtenfeldi hadapródiskola kaszárnyájában havan kivégzés történt.
4. Francia demars Berlinben. Madame Curie halála.

korának emlékei. Röchling szeretett párbajozni fiatalabb éveiben. Most szeret a tömeg közé vegyülni. Sörözökre jár. Nagyszertű nemzeti szocialista-kapitalista.

Nagy műérő. Az igaz, hogy e tekintetben nem kértem ki esküdt el-lenségének, Max Braunnak, az anti-hitlerista front vezérének véleményét.

Max Braun volt a mozgalom lelke. Ujságíró, tehetséges szónok, ő vezette a harcot a hitlerista invázió ellen, amely pusztulással fenyegeti a Saar vidék demokratikus elemeit.

Németérszű ember, de nem akar tudni a harmadik birodalomról. A népszövetségi rendszer híve.

Kissé görnyedt ember, sápadt arca van, erős orra. Szemöldöke valami belső szenvedést árul el. Keskeny metszésű szemében aggódó fény. Majmok szemében lehet néha ilyet látni. Olyan embernek látszik, aki fiatalkorában valami hosszú, súlyos betegségben szenvedett. Hiányzik belőle a n. cik optimizmusa. A Népszövetség folyosóján ilyeneket mond az ujságíróknak: „Báró Aloisi kijelentése után úgyünk egy árnyalattal jobban áll”.

Remek karikatúra-alany.

— Mit csinál ezzel a rajzzal? — kérdezte tőlem.

— Elküldöm ujságom rajzgyűjteményébe. Alkalmadtán közölni fogják.

5. A német rohamosztágok felosztása. Kahr bajor főbiztos holttestét megtalálják egy pocsolyában.
- 6-7. Véres uccai zavargások Amszterdamban.
12. Halálbüntetés Ausztriában a robbanóanyagot őrzőkre. Szovjet vasutások száműzése Charbinból.
13. Hitler bejelenti a birodalmi gyűlésen: Csak hetvenhét kivégzés és öngyilkosság történt.
16. Általános sztrájk és zűrzavar Sanfranciskóban.
25. Nemzeti szocialista puccs Ausztriában. A puccsisták megszállják a rádió és a kancellária épületét. Dollfus meggyilkolása.
26. Harc a lázadókkal Ausztriában és a vidéken. Olasz mozgósítás az osztrák határon. Stájerország, Krajna, Karinthia egyes városai a felkelők kezén. Rintelen öngyilkossági kísérlete.
- 27 30. Szófia katonai megszállás alatt. A macedon forradalmárok letartóztatása. Schuschingg kormány Ausztriában.
31. Dollfus gyilkosainak kivégzése.

(Folytatjuk)

— Halálom esetén... — jegyezte meg fanyar arccal.

Ezek között az ellenfelek között, akik fegyvert szegeznek egymásra az asztal fölött, ül Knox, a népszövetségi főmegbízott, egészséges angol-szász mesolyával. Olyan mint egy vidéki iskolaigazgató, aki a helyi egyházközség fennhárósága alatt működik. Knox szenvedélyes kormányzó volt.

Báró Aloisi annak a hármashuzott-ságnak elnöke, amelynek a népszavazással foglalkoznia kell, olasz diplomata, aki szenvedélytelenül ítéli meg a Saar-kérdést. Igyekszik kiegyenlíteni Németország, Franciaország és Olaszország érdekeit, sőt még magára a saarvidéki népre is gondolt.

Mert meg kell jegyezni, hogy ebben az egész Saar kérdésben a népnek csak másodrendű szerepe van.

Báró Aloisi sovány, rárcosarcu, kopasz, éles, sólyomtekintetű ember. Sarkvidéki kalózkapitányra emlékeztet. Szája keskeny, több mint keskeny, ajka benn van a szájában.

Diplomata. Ha a puskaaporos hordó, aminek az angol sajtó a Saar vidéket nevezi, nem robbant fel, ez főképpen Aloisi érdeme. A magam részéről azt hiszem, hogy nem robbant fel, egyszerűen azért, mert nem ért meg egy robbanást.

Sokkal nagyobb érdekek játszottak közre abban, mint általában hiszik, hogy angol befolyásra a franciák szó nélkül belenyugodtak a szénmedence kiürítésébe? Bele kellett nyugodniok, ha csak nem akartak szembeszállni azzal a Londonból kiinduló diplomáciai irányvonallal, amely az ellenség a nagy közös ellenség keresésében mutat Európán.

Rosenberg, a Hitleristák külügyi főnöke megírta, Hugenberg, a német nagyipar kirívó exponense, száz német ujság tulajdonosa megmondotta, hogy a Harmadik Birodalomnak nincsenek fegyveres szándékai Nyugaton. Már csak azért sem, mert sokkal erősebb, mint amilyen minden gyors háborús felkészülés mellett a Német birodalom jónéhány esztendőn belül lehet. Hitler továbbfűzte ezt a diplomáciai játékot, új jelszava „a Saarvidék volt az utolsó ellentét Franciaország és Németország között”.

Próbáljuk meg, mondták a franciák, hiszen ez a Hitler okos gyerek. A vezéreit sutbadobta vagy nem élnek. S engedelmes eszköz lett a hadsereg, a junkerek, a többiek kezében.

K. L.

Hitler - a bálványisten

A Westenland, a Saar-vidéki katolikusok lapja hozta le a következő cikket. Ha ugyan annak alaphangjával nem is értünk egyet, a nemzeti szocializmus társadalmi felépítésére jellemzőnek és tanulságosnak találjuk.

Adjunk végre számot magunknak és ismerjük el, hogy a legtöbb német lelki állapota és evvel együtt mindaz, ami ma Németországban történik, csak úgy érthető meg, ha ezt a folyamatot, mint egy valóságos pszichiai megbetegedést vizsgáljuk. Soha nem sülyedt volna a mi népünk olyan mélyre, ha nem beteges lelki kényszer hajította volna ebbe az irányba. Korunk jellemző tüneteit, ha a maguk egészében vesszük figyelembe azt látjuk, hogy igen széles tömegek idegenedtek el a vallástól, az emberek közti bensőséges kapcsolatok meglazultak, a külső, a felületes kapcsolatok pedig mind nagyobb és nagyobb tömegeket fognak át. Ezekhez járul, mint speciális tünet, országunknak a háború alatti és háború utáni balsorsra: a megszállhatatlan veszteség, a felmérhetetlen szenvedések tömege és ami mindezzel járt, a forradalom, az infláció, a középosztály teljes gazdasági leromlása, szellemi lezüllése, politikai radikálizálódása, végül a végnélküli világgazdasági krízis, amely utóbbi elsősorban a munkásosztály egységét több kevesebb sikerrel kecsgettette. Ezek mellett nem volna érthető, hogy ez a nép mindig jobban és jobban elveszti tájékozódóképességét? Ezek azok a körülmények, melyek ellenálthatatlanul magukkal hozzák, hogy a hit szükséglete a tömegben határtalanul megnövekszik. A vágy új hitet, új hittartalmat találni, hol itt, hol ott, de elementáris erővel újból és újból felbukkan. Nem egyszer látjuk, hogy a kuruzslás, a közönséges szemfényvesztés nem volt elég durva ahhoz, hogy ne talált volna fellelkesült és gyakran tömeges követőkre. Astrologia, telepátia, okkullizmus, magnétizmus, kiro-mantia — a magasabb formájukról nem is szólva — elvakult tömegek számára dogmák lettek, dogmák, melyekhez bensőséggel és hálisan ragaszkodtak; bennük válték a könnyörtelen idők bajlára a megnyugvást és vigasztalást fellelni, — ha ugyan később a keserves csalódás

még keservesebb kiábrándulással is járt. A valóság nyomasztó erejével szemben a „csodálatos“, már csak azért is, mert abszurd és érthetetlen volt, megoldásként üdvözölték.

Ebben az irányban keresendő a nemzeti szocializmus sikerének titka is. Sohase lesz másként megérthető, hogyan lett a huszadik század Európájának egyik legképzettebb népe, vagy akár annak egy része is egy annyira üres, alacsonyrendű hitnek a foglya és szolgáltatta ki magát feltételek nélkül e hit prófétájának, ha csak nem ezeket az eseményeket, mint a megnyugvást kereső eltévedt és megzavart vallásos hitszükséglet függvényeként fogjuk fel. A hitleri vallás varázslók és kuruzslók által kiszolgált és ismét primitívvá lett embereknek nyújtott politikai kabballisztika.

Ez a diagnózis csak azt lepheti meg, aki még nem vette észre, hogy a vallások általában nagyon különböző nivón állanak, vagy állottak és az emberiség végtelenül sok időt átél, míg a bálványimádás primitív formáitól a zsidóság és kereszténység egyistenhívő vallásáig eljutott. Mindezek a vallási formák az emberiség fejlődéstörténetében különböző erkölcsi, jellembeli fejlődési fokozatoknak feleltek meg. Az állatoknak, a törzs fától faragott, maskurából készült totemjének, istenének istenének imádása is vallászámba megy. Abban a kétségbeesett vakságban és szellemi igénytelenségben, mely ma a világot áthatja és nem egyszer érthetlenné teszi, a politikai „Führer“-nek a bálványozása a bálványimádás vallás fejlődési fokának felel meg.

A nemzeti szocializmus tehát ebből a szempontból is az emberi léleknek éppen úgy, miht az emberi intelligenciának évezredekkel való visszatesztelését jelenti. A hívőjévé szegődött ember bálványképet alkotott magának, mert mi különbség e bálvány és a vadak bálványai, az állati formába faragott totem között. Minden, ami a bálványhoz tartozik, vagy tőle ered tabu: a Vezér tettei felett emberi kritikát gyakorolni, vagy tetteit akár csak meg is tárgyalni tilos. Csak térdre esve, nagyságától felhevült imádat illeti meg, alázatos hódolat érhet csak fel hozzá.

Igy teszi fel a kérdést a lipcei bölcsész, a „német hitmozgalom“

egyik vezetője, Bermann is a „német nemzeti egyház“ című munkájában „Nem-e olyan időköt élünk, hogy ismét a mi nagy Anyánkhoz, Germániához kell fohászkodnunk, hogy képeit ismét fel kell templomainkban állítani és oltárát virágokkal és gyertyalángokkal diszíteni?“

A nemzeti szocializmus ideológiai és pszihopatológiai felépítettsége kétségbevonhatatlanul azonos a primitív ember bálványimádásának ideológiai és pszihopatológiai alapgondolatával. Csak az eredeti totem helyére a „Vezér“ lépett és a szűkkörű kannibálhorda helyére a nemzet, a „faj“ mint végső emberi közösség került. Ugyanugy, mint ahogy a vadaknál a hordán tul, itt a „fajon“, a nemzetben tul minden emberi közösség megszűnik.

Csak így érthető meg a vezető „szellemeknek“, köztük Rosenbergek, a Harmadik Birodalom világszemléleti főparancsnokának a kereszténység elleni tajtékzó dühe, csak így érthető meg a Rosenberg, a párt és az állam többi hangadó vezetői által vallott és gyorsan elhatalmasodó német hitmozgalom, csak így érthető meg végül a katolicizmus és a protestánsizmus — a Saarvidéki szavazásra való tekintettel egyelőre ugyan enyhített — politikai üldözése. A német „sajátlagos“ kereszténység és a „birodalmi egyház“ csak annak a német nemzeti egyháznak az előkészítési folyamata, amelyik Müller és Jäger hitvallomái szerint a vallások romjain fog felépülni és amelynek istene és hite Hitler lesz. Ő egyedül lesz a vallásos kultusz megengedett tárgya.

A „Führer“ egyes megnyilatkozásai egyszer-egyszer akaratlanul is fején találják a szöveget. Ahogy a groteszk Ley mondta: „A munkásfront a nemzeti szocialista akarat forradalmi (?) kifejezője. A „Führer“ ezt hagyta jóvá és így áldotta meg. (Frankfurter Zeitung 1934 október 29.-i száma.)

A Reformierte Kirchenzeitung jelenti a „birodalmi egyház“ által a „birodalmi ifju pásztor“ vezetése alatt „ifju teológusok“ számára létesített teológiai iskola megnyitása alkalmával: „Az egyháztól nem sok szó esik aaban a teológiai iskolában. De lehetett ott olyanokat hallani, mint: „az Üdvözítő Hitlerben, mint egyszerű S. A. katonában ismét visz-

szatért körünkbe" — és nem volt senki ebben a „teológiai iskolában” aki ez ellen akátcsak szavát is fel-emelte volna“.

Lehet-e azon csodálkozni, hogy Kube főelnök és népvezér a Hitler-ifjak egyik parancsnoki találkozásán ezeket mondotta: „Gondunk lesz rá, hogy Németország fiai a Langemark-i büszke szellemben és nem valamelyik vallás szellemében nevejtessenek. A német ifjak *egyedüli* hite, a Németországban való hit. Az erkölcs — fiaim —, a faj vérében van van és nem idomítás terméke, különösen nem, ha ezt valahonnan Előázsiából plántálták át hozzánk. Az Isten — fiaim — upy akarja, hogy higgyetek a földön Németországban... Hitler Adolfban, az ő örök életében, tegnap, ma és mindörökké. Amen!

Hogy lehetne ez másképp, ha a berlini Paulus-templom papja számára is: „a mi Vezérünk Isten Küldötte” és aki szerint „igaz nemzeti szocialista és igaz keresztény egyet jelentenek”?

A cinikus gúny csúcspontját azonban Goebbels multkori szavai érték el: „Mi a pozitív kereszténység alapján állunk. Nem vagyunk se katolikusok, se protestánsok, hanem németek. Aki egy tizennégyéves mozgalmat minden poklokon keresztül vezetett, az tudja, hogy ez egy feja a vallásnak“.

Ezek ők. Semmilyen más formában a nemzeti szocializmus nem érvényesülhet. Az egész embert igényli; semmi más emberi, vagy emberhez méltó fenntartást meg nem enged, se az erkölcs, se a vallás semmiféle pozitív tilalmát, vagy parancsát el nem ismeri, meg nem engedi és ezért maga mellett más önálló, tőle független vallást nem tűrhet meg. Csak egy vallás lehet — és Hitler az ő prófétája. Ez a „totalitásállam“, az emberi hit tévelygéseinek ez új szörnyszülőtte a vallást csak, mint szolgálóját, csak mint mindent átfogó könyörtelen közigazgatási gépezetének egy reszortját ismeri el“.

Mi nem osztjuk a cikkíró véleményét természetesen részleteiben sem, nem különösen, hogy a nemzeti szocializmus birodalmi vallása és a vadak totemizmusában lényegében egy és ugyanaz a vallás volna, nem, hogy a nemzeti szocializmus vissza tudta volna vetni évezredekre az emberi intelligenciát. A dialektikus fejlődés útja ez és nem visszacsúszás. Folytatása annak a harcnak, amelyet a tőkés társadalomhoz életre-halálra ragaszkodóan a polgári osztály egyik oldalán a küzdelmét most már sikeresen támogatni nem tudó egyház és annak hegemoniája ellen viv.

Gaál Gábor a körösparttról és a köröspartiokról

A cluji „Korunk“ januári számában jelent meg ez az alábbi írás, mely már lokálkülörje miatt is közelebről érdekel bennünket.

Az oradeai fiatal író s ezzel a nagyváradi fiatal újságíró mindinkább különleges kulturtörténeti jelenség az olvasó tudatában. Nem véletlen ez: maga a nagyváradi jelző megmagyarázza. Nagyvárad „különleges“ jellege meglehetősen közismert. Számosan érintették és próbálták már ennek a városnak, illetve társadalmi életének a rajzát. S nem is csak újabban, mióta az új impérium alá került Erdély városait melendetőbb szeretettel karolta fel a lokálpatriotizmus. Oradea az u. n. régi Magyarországon is szembeötlő jelenség volt a különböző glosszálók kezéügyében. Már a régi Magyarországon voltak e városnak csodálói és krónikásai. Regényekben és tárcákban, karcolatokban és elmefuttatásokban seregszám énekeltek meg a bihari gentry e fellegvárát, büszkeséggel és iróniával, magyarok és nem-magyarok. Nagyvárad így generációról generációra szinte örökölte a róla való beszéd hol heroizáló, hol enyhén alábocsúló, de mindig romantikus és nosztalgias dédelgetését.

Nagyváradon tényleg él valami olyan a tradíciója s e tradíció és egyebek folytán az utóda, az eredménye, amit más városában az egykori Magyarországnak vagy a mai Erdélynek hiába keres az ember. Várad kétségtelenül sajátos egyveleg, már a jómúlt századbéli magyar városok zsvájában is. A mult századbéli magyarrá öltött liberálizmus s a század és háboru elejei liberálizmuson túlagált polgári radikálizmus szólama itt tényleg a legbővebbtorku. Valamikor a Huszadik Századot tényleg itt olvasták a legtöbben. Történeti igazság az is, hogy a háborúvégi utraváló új Magyarország számos élretvetődött embere ennek a város-

nak a liberális, radikális, sőt már-már szocialista légköréből indult. A magyar irodalom és zszurnalizmus legutóbbi jelentős szakaszának szín- és tartalomadó szereplői tényleg itt írtak, vitatkoztak, sőt senyvedtek is. Nem kell neveket említeni. Aki az utolsó harminc harmincöt esztendő magyar társadalomtörténetét ismeri nyomban a nevek tömegével szolgálhat. S ez korántsem véletlen.

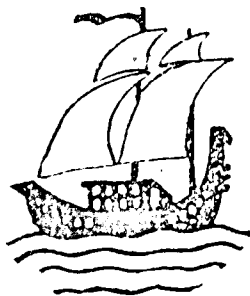
A különböző nemzetiségű, iparosodás felé hajló s a püspöki, feudális és gentry nagybirtok szomszédságában élő város meleg ölekezéséből buján fakadnak az éveken átjáró gondolatok lázfütötte várad virágai. A félfendális szellemű vidék s a félkapitalista, de mindenkép' merkantil város érintkezésében a gondolatoknak és ideológiáknak zsbongó nagy eszme-csereberéje itt természetességgel folyt. Nem véletlen, hogy a század legelején Oradeán szinte többet beszélnek pl. Herbert Spencerről, mint Budapásten. Ady Endre nevét, s ami ehhez a névhez hozzátartozott, azt is előbb és többet diszkutálták itt, mint méshol. S hogy annak idején az európai haladással lépést tartva, sorra és frissen vetődtek fel itt a nevek, úgy Bergsoné pl. mint Marxé vagy akákié, akinek a nevét nem annyira a Magyarországi, hanem az európai fejlődés feldobta, az ennek a városnak ugyanolyan letagadhatatlan birtoka, mint fuzsitus gentryjei vagy lump, káveházba lóval beállító huszártisztejei. S a város e vonása az új impérium következtében sem változott. Közösségek élete nem is változik oly egyhamar, különösen ha a közösségek életében szerkezeti változás nem áll be. Oradeán a határértékek egymással való szembekerülése még mindig aktuális. Sőt azzal, hogy e város, amely élt, mint az ujtító lázak délszigete, az új impériumban földrajzilag és politikailag határvárossá lett. A különleges város különleges tradíciója a haladás új tartalmaival és jelszavaival ma

Küzdelem, melyet Franciaország megnyugtatóan már 1702-ben, Anglia a XVIII, Olaszország a mult században vezetett végig, de amely harcot Németország tömegmozgalom formájában még át nem élt. A protestantizmus csak átnyergelés volt, a mult század szellemi mozgalma

csak megindította a harcot, de az irodalom határain túl nem tudta folytatni. Így adódik a bizarr, sőt paradoxonnak látszó de a dialektikus szemléző számára érthető tény, hogy a nemzeti szocializmus a valóság elleni harcában Feuerbachék, Bruno Bauerék egyenes örökösei.

megint a váradi fejekben jár a legszorgalmasabban. Az új idők új nevének megint Váradi a legmelegebb tanyája. A gentry és a huszártiszt kétségtelenül eltűntek, a haladás jó érzékenyei és tulkompenzált elméi azonban megmaradtak. A kártyaszobák zsetoncsörgése mellett a szomszéd asztalnál most is a legspintizáltabb vadászcelekkel vitatkoznak az oradeai magán-lángelmék. S ebben a mustban nem csak a város forr, de az idő is s az idővel együtt az oradeai fiatalok, az oradeai fiatal író s az oradeai fiatal zszurnaliszta. Forr az oradeai tradíciók minden súlyos terhével s az oradeai elismertetés, komolyanvevés minden vad gőzével szemben. Az oradeai fiatal író és zszurnalisztát a haladás váradi hagyományain kívül a fiatal Ady roppant emléke hendikeppeli, ha nyíltan. le is számolt azokkal az értékekkel, amelyek Ady Endre rendszerébe tartoznak. A fiatalok számára a nagyotkezdés itt a tradíció. Szép és jóleső az ilyen fiatalság. Jóleső megállapítani, hogy Oradeán a fiatal magyar írók és újságírók csapata él „Oradeán”. Jól esik tudni, hogy természeteszerű szemükben az idő lovát nyergelni. Aki odafigyel, láthatja, hogy az európai haladó értékek kultusza eleven köztük. Oradea velük Európára figyel s ha félig, ha sután, a valóban vezető hegedűknek kontráznak. Az utolsó években egy csomó időszak, váratlan kiadvánnyal hívták fel magukra a figyelmet. Új tartalmakat szólaltattak meg, leszámoltak az u. n. szépirodalommal s a napok igazi realizmusával laboráltak. Valódi jel és valódi nyom kétségtelenül még kevés. Ennek a magyarázata azonban ma nemcsak a fiatalok fiatalsága: a haladás tartalmait ma nem azzal a türelemmel fogadják, ahogy a századelő haladó eszméit.

Gaál Gábor

Hat évtől a halálig katona

Megszűnt a párthadsereg, sokba kerültek a petriánusok

Ami Mussolini programjából megmaradt

Róma, január. Mussolini legutolsó rendelkezése alapján Olaszországban hatéves kortól póttartalékos kor legvégső határáig minden épkézláb himenü lény; katona. A fasiszta elv „Minden olasznak kötelessége, hogy katona és apa legyen!” Mussolini után ezt mondják az összes fasiszta vezérek.

Az új olasz törvények tulajdonképpen már évek óta fennálló helyzetet szankcionáltak. A gyermek hat éves korában került a „figli della lupa”, a „farkás fiai” közé. Vezetőik a „farkaskölyköknek” fiatal tanárjelöltek, tanítók. A farkaskölyökből nyolc éves korában ballilla lesz. Könnyű hátizságot kap és az iskolai szünetekben és vasárnaponként kiviszik őket a hegyekbe, sielni tanulnak, felvonulni és apró karabélyokkal szerelik fel őket, megtanítják célbalőni, gépfegyverrel banni, sőt most legutóbb 13—14 éves ballillákból motorkerékpáros osztag is alakult Rómában. A fiatal gyerekek ambícióját azzal is növelik, hogy rangot és kitüntetést is kapnak. Már a ballilláknak is vannak tisztjeik és közkatonáik.

Tizennégy éves korban a ballillából avantgardista lesz, majd hét év múlva, huszonegy éves korában ifjú fasiszta. Ez a két kategória már komoly katonai kiképzést nyer és mire az olasz fiatalember eléri a tizennyolcadik életévét, már csak korrigálni és bővíteni szükséges a katonaságnál mindazt, amit gyermek- és sihederkorában tanult.

Megszűnt a párthadsereg,
mindenki feketetnges

Eddig nem volt kötelező tizennyolcéves korban belépni a fasiszta miliciába, a fekete ingesek közé, hanem huszonegy éves korban, az általános sorozás keretében lett az olasz ifjuság katona. Ez az állapot most megszűnt. Tizennyolc éves korában minden olasz automatikusan a milícia katonája és huszonegy éves

korában átlép a rendes katonaság sorába. A katonai szolgálat ideje egy esztendő, de hogy ne legyen ilyen kevés, az esztendő leszolgálása után a leszerelt katona ismét a milícia kötelékébe tartozik, egészen harminchárom éves koráig. Ekkor lesz népfelkelő, de még azután is köteles résztvenni olyan gyakorlatokon, vagy tanfolyamokon, amelyeket a hadügyi kormány előír. Végeredményben tehát nincs limitálva a szolgálati idő. Hat éves korban kezdődik és a halállal végződik.

A múlt tavasszal, amikor általánosan leszállították egész Olaszországban a fizetéseket, revízió alá vették a tényleges tiszték névsorát és mindazokat, akik nem feleltek meg a modern tiszt fogalmának, nyugdíjazták. Most ezeket a tiszteket beosztották a milícia kiképzőinek.

„Az én megváltozhatatlan
programmom”.

A fasiszta diktátorok eddig mindig cserbenhagyták programjukat. A program szükséges a tömegek bizalmának a megszerzéséhez, hatalomra kerülés után ezt a programot se nem akarják, se nem tudják megvalósítani, mert a valóságban a kormányzó erők érdekei és a tömegek érdekei között mély és áthidalhatatlan ellentét tátong. Mussolini hitvallásából talán még annyi sem valósult meg, mint a Hitleréből. „Az én megváltozhatatlan programmom” címmel jelent meg 13 pontban összefoglalva, amit Mussolini akkor ígért, amikor a fasiszta még nem volt uralmon. Az olasz fasiszta uralom 13-ik évfordulóján nem érdektelen felfrissíteni a kortársi közvélemény számára ezt a 13 pontot s egyúttal figyelemmel kísérrni, hogy mi is valósult meg belőlük:

Használat előtt..:

1. Alkotmányzó nemzet gyűlésnek, mint a nemzetközi népállamszövetség alosztályának megteremtése, azzal a feladattal, hogy az államélet politikai és gazdasági alapjait átszervezze.

2. Az olasz köztársaság kikiáltása. A végrehajtó államhatalom decentralizálása, az országrészek és községek önálló közigazgatása, saját törvényes képviselőik által. Általános egyenlő és titkos választójog alapján gyakorolt, mindkét nemre kiterjedő népuralom, amikor is a nép számára fenntartatik a népszavazás és a vétőjog kezdeményezése.

3. A szenátus megszüntetése. A politikai rendőrség megszüntetése. A bírói hatóságoknak az államhatalomtól független kiválasztása.

4. A nemesi címek és lovagi rendek eltörlése.

5. A védkötelezettség megszüntetése.

6. Vélemény-, lelkiismereti-, vallás-gyűlekezési és sajtószabadság.

7. A mindenki számára nyitvaálló nép- és szakiskolák megszervezése.

8. A néphigiéné terjesztése.

9. Az ipari és pénzügyi részvénytársaságok felosztása, minden bank és tőzsdéspekuláció szigorú elfojtása.

Használat után:

1. A nemzetközi népállamszövetség dokumentációi az azóta felfejlődött, fokozott ellentétek: olasz—jugoszláv, olasz—német, olasz—abessziniai. A politikailag átszervezett államéletből az összes pártokat kiirtották, még a szociáldemokratákat is. Gazdaságilag nem szervezték át alapjaiban Itáliát és ennek pozitív eredménye másfél millió ipari munkanélküli és az államháztartásban négy-milliárd lira (50 milliárd lei) deficit.

2. *Róma, 1934 október 8.* Milánóból jelentik. Az olasz király Mussolini kíséretében megtekintette a nagy olasz hadgyakorlatokat. A végrehajtó államhatalom decentralizálását Mussolini hat miniszteri tárcája jellemzi: miniszterelnök, hadügy, tengerészet, légügy, külügy és gyarmatügy s mindezekon kívül a fasiszta milícia főparancsnoka. A választójog illuzórius, csak fasisztára lehet szavazni. A korporációkban, magyarul érdekképviselői testületekben a nagy tőke és a nagyipar képviselői vannak többségben. A parlamenti képviselők nagy részét nem is választják, hanem a fasiszta nagytanács nevezi ki. Tehát még személyt sem lehet választani.

3. A szenátus létezik és a született arisztokrácia legeklatánsabb képviselőin kívül ismét a nagyipar, a nagyipar, a nagybirtok, a nagytőke képviselői ülnek benne. Koncentrációs táborok nincsenek, de a politikai foglyok száma tizenkétezer, ebből ötezren tízeven felülre vannak elítélve.

4. Mussolini leányának férje Ciano gróf az olasz sajtó főnöke.

5. Lásd fentebb, cikkünk elején.

6. Vallásszabadság van, Mussolini békítette ki az olasz államot a pápával és külön Vatikán várost létesített.

7. Ezeknek az iskoláknak a szelleme a milícia szellemét erősíti.

8. Tény, hogy Mussolini lecsapoltatott egy mocsarat és felépíttetett egy mintavárost, de Róma körül földalatti barlangokban, nyomortanyákon laknak. Mussolini egy híres mondása: Azért tudtuk a fasiszmust megvalósítani, mert az olasz paraszt megszokta, hogy naponta egyszer egyen.

9. A Banca Commerciale d'Italiana milliárdos államsegélyeket kap, fizetésképtelenségétől állami pénz mentette meg, ezzel szemben köteles-

A boltiszolga legurul a lépcsőn

A *Lefkovits Testvérek* oradeai fűszernagykereskedő cég Nagypiac téri üzletében a boltiszolga egy százkilós rizseszsákkal legurul a pincélépcsőn. Bordatöréssel került a kórházba. Meggyógyulása után újból jelentkezett a cégnél, de mivel már nem bírta a mázsás zsákokat, felmondtak neki. Az utcára került a boltiszolga, aki a hetivásárok napjain ötven-hatvan százkilós zsákokat cipelt fel egyenként egymagában a pincéből a boltba. A pincéből tizennyolc lépcsőfok vezet az üzletbe. A boltiszolga havi fizetése 1100 lei volt.

Ugy a főnökök, mint a boltiszolga templomba járó, szombatot szigorúan tartó vallásos zsidók.

A hosszú szakáll, mint a gazdaságiválság gyógyszer

Sulyos krízis korszakát éljük át, az emberek igazán nem válogatósok, vagy legalább is sokan vannak, akik nem válogatós természetűek egy-egy eszme elfogadásában és követésében. Viszont a proféták, a különböző tanok hirdetői egyre szaporodnak.

Gibson Dailey, a pennsylvániai egyetem diákja kiszámította, hogy mennyi időt és mennyi erőt pazarol el az ember a mindennapos borotválkozással. Számításai szerint 30 millió ember borotválkozik az Egyesült Államokban, Némelyek minden nap, mások hetenként háromszor-négyszer, de vannak olyanok is, akik naponta kétszer borotválkoznak. Nagy átlagban minden amerikai hetenként egy órát fordít borotválkozásra. Ez évente ötvenkét órát jelent személyenként, vagyis 30 millió amerikai számítva, 1560 millió órát vagy 520.000 ezer évet, minden évre 300 munkanapöt és minden napra 10 munkaórát számítva. Az amerikaiak eszerint minden évben 5200 évszázadot vesztegetnek el azzal, hogy arcukat megberetváltják, ami Mr. Dailey szerint igen jelentékeny idővesztés. Ő azt szeretné, ha ennek az időnek és erőnek legalább egyrészt a *nemzeti újjáépítés munkájára fordítanák.*

Az amerikai diák, úgy lehet már megalapította egy pennsylvániai sörházban azt a szűk fürzskart, amelynek megvannak a teoretikusai, a hadvezérei és állambölcselei. Néhány kicsi esztendő és milliók fogják követni, hogy kiátkozzanak mindenkit, faj árulóknak hirdessenek és átkos kapitalistának, aki nem visel szakállt.

10. A magánvagyon felbecslése és megadóztatása. Improduktív jövedelmek kisajátítása. Munkatiltalom tizenhat éven aluli gyerekek számára, nyolcórás munkaidő.

11. A termelésnek testületi alapon való átszervezése és a munkásság közvetlen nyereség-részesedése.

12. A titkos diplomácia megszüntetése.

13. A népek szolidaritásának szolgálatában álló nemzetközi politika és az államok szövetségébe való bekapcsolódás.

sége azokat a gyárakat megmenteni, amelyeknek gazdái nem tudtak megbirkózni a vállalat életképtelenségével. Hogy az állam honnan veszi a pénzt? A fasiszta szervezetek közreműködésével végrehajtott belső kölcsönök útján. Minden erőfeszítés dacára a „Sacro” szentnek nyilvánított államkölcsönök végösszege időről-időre csökken.

10. A szicíliai kénbányákban 8 éves gyermekek is dolgoznak, az improduktív jövedelmek hasznélvezőiről lásd a fentebbieket.

11. 1934 őszén 10 százalékos bércsökkentés. Milánóban hatvanezer munkás tüntetését fojtották el. A munkanélküli segély három hónapig tart. Napi három lira 75 cent. A legsilányabb kenyér kilója 1 lira 80 centesimo, 1 kiló hus 8'15 lira, 1 kiló cukor 6'20 lira. Az olasz munkás csak a legjobb esetben keres napi husz lirát, de nem dolgozza végig a hetet.

12. Lásd a négyhatalmi, öthatalmi egyezményeket, a római jegyzőkönyvet, a most lezáruló tárgyalásokat, amelyekből a hivatalos jelentések csak alig ismertetnek valamit a közvélemény előtt.

13. Mussolini megszállotta a Brenner-hágót, határkiigazítás címén benyomult Abessziába, Schuschnigg kancellárral megállapodott abban, hogy újabb felkelések esetén fegyveres segítséget nyújt az osztrák kormánynak. Mussolini néhány hónappal ezelőtt jelentette ki: A háború az emberiség szükséglete, amely mindig volt és mindig lesz. A háború acélfürdője váltja ki egy nép legjobb tulajdonságait. Szóval előbb meg kell halnia egy nép legjobbjainak, hogy életrevalóságát babizonyítsa.

Még-már

Irla: Jaroslav Hasek, a Svejk szerzője.

Valentin nagybácsi azok közé az emberek közé tartozott, akik nem öregszenek meg soha. Fekete volt a haja. Meg voltak az összes fogai. Egész jelentéktelen kis pocakja volt. Reumája szóra sem érdemes. Tüdő és sziv nagyszerűen működtek. Valentin nagybácsi táncolt, billiárdozott, evezett és maga vezette kocsiját. Elegáns nyakkendőket és selyem fehérneműt hordott. A nagybácsi mindig jókedvű volt s csak egy szó tudta lelkinyugalmából kibillenteni. A

szócska ez volt: még. Maga még táncol? Maga még nem szürke? Maga még érdeklődik fiatal lányok iránt? Valentin nagybácsi gyűlölte ezt a szót. Sohasem vette ajkaira s inkább így szólt: Maga már deresedik? Maga nem táncol többé? Maga már nem érdeklődik fiatal lányok iránt?

Mária tulajdonképpen még nagyon fiatal volt. Valentin nagybácsi mégis meg volt győződve róla, hogy már elég idős. Együtt mentek halászni, hosszukat sétálták a

folyó mentén s a réten is együtt gyujtolták meg a kicsi tábornöveket. Legtöbbször Valentin nagybácsi beszélt s Mária hallgatott. Ha Valentin nagybácsi szünetet tartott, olyankor Mária megmutatta fehér fogait, nevetett és így szólt: Nagybácsika, mért olyan csendes?

A nagybácsinak nem esett jól a kérdés, de meg volt győződve róla, hogy Mária csak gyengédségből beszél így. S mikor este lett, ruháit beakasztotta a szekrénybe, fehérneműjét szép rendezésben a széken helyezte el, felvette hálóköntösét s befeküdt az aglegényi ágyba, hirtelen felkísértett előtte Mária karcsu alakja. Össze gyűjtötte az elmúlt nap benyomásait, fölvonultatta maga előtt a történeteket s a mély elgondolkodás eredménye ez az elhatározás volt: Holnap beszélni fogok vele! Már itt az ideje!

„Mária” mondta Valentin nagybácsi egy napon, a folyómenti sétálás közben. „Mária, van magának bizalma hozzám?” „Persze, természetesen. Maga olyan jó”. „Szívesen olvas szerelmi történeteket?” „De még mennyire! Van magának ilyesmi? Kölcsonözze ide nekem! De a végén egymáséi kell, hogy legyenek! Sok csók is legyen benne! Nagyon szeretem az olyan könyveket, ahol szerelmesek a kastély parkjában csókolóznak, vagy egy terrazon, vagy a balkónon.” „Vagy a viznél”. „Miattam akár ott is.” „Ott így mennek egymás mellett”. Ha beesteledik, megfogja a szerelmesét a dereka körül — így... Szeretne már ilyesmit megélni? Mondja meg nekem őszintén. Mária becsukta a szemét és sutlogva szólt: Megmondok magának mindent. Én már átélek ilyesmit és — igazán gyönyörű. Ez tényleg szép volt. Valentin nagybácsi újból felismerte azt, hogy szerencséje van a szerelemben. Közelebbhuzta a karcsu leánytestet és átszellemülten sutlogta: Szeretne már férjhez menni, Mária? „Ó, igen” tettele Mária gyorsan, de ő még oly fiatal. Csak tizenkilenc éves. Most tette le a ma urát és állást keres. Maga talán tudna segíteni! Hiszen maga olyan jó. „Ezzel már végeztünk” mondta magának Valentin és most történet utoljára ebben az életben, hogy ezt a szót már, a szájára vette.

(Ford. Szilágyi András)

Németország csöndben

Irta: Hermann Budzivlavszi

Nem ölték meg, csak hidegreállították a nemzeti-szocialista ellenzék kényelmetlen vezéreit. Nem, senkit sem lőttek le s letartóztatásba is csak háromezreszáz homoszexuális került, akik közül kétszáz azóta szabadlábon van már. Legalább is ezt állítja a német propaganda minisztérium, mely nem győzi cáfolni a kivégzésekről szóló külföldi híreket és lapjelentéseket. Az igazság az, hogy egy csomó kivégzés igenis történt s a hitlerizmus régi vezéreinek: Leynek, Himmlernek, Darrénak, Schirachnak állása erősen ingadozik.

Néhány hét sem telt el azóta, mióta Hitler megtartotta haditanácsát Buch ezredessel, a harmadik birodalom hóhérijával. Hitler most javított kiadásban csinálja végig a junius harmincadikát. A metódus egyszerű: le kell tagadni minél többet. Hogy junius harmincadikán hány embert öltek meg, azt a világ csak fél év múlva látta tisztán. Nem tudjuk mennyi időbe telik, amíg tisztába leszünk azzal, hogy hány embert öltek meg a mostani decemberi gyilkosságok alkalmával Németországban.

Minket nem annyira a harmadik birodalom vadállati módszerei érdekelnék, mint inkább az a társadalmi változás, ami e kivégzések, letartóztatások, hivatali elbocsátások nyomában jár. Németországban ma megváltozik az országot kormányzó bürokratikus apparátus és átalakul a fegyveres erő.

A harmadik birodalom első esztendejében két bürokrácia állott egymás mellett; egyik a régi állami bürokrácia volt, a másik a náci párt kiterjedt bürokráciája. Schachtnak most sikerült a náci bürokráciát állásából kimozdítani. A német munkafront vezetőjét Leyt elmozdították, Darré parasztvezért pedig vezérkarával együtt szabadságra küldték.

A német külpolitikában Neurath kezd teljesen háttérbeszorítani Rosenberget, német Ukrajna megálmódóját, a szovjetek dühödt ellenségét. Hitler „Mein Kampf”-ját szintén korrigálni kénytelenek. Persze nem az a cél, hogy a német népet békeakarattal töltsék meg. Ha ezt szándékoznák, akkor el kéne égetni Hitler összes könyveit, az egész nemzeti szocialista irodalmat, az iskola-könyveket s ki kéne engedni a börtönökből az elfogott pacifistákat. Erről pedig nincsen szó. Mindössze a „Mein Kampf”-nak a franciák becsapására szolgáló francia nyelvi korrekcióját fogják végezni.

A harmadik birodalom hadiereje egyrészt a Reichs-

wehrből és a rendőrségből, másrészt az S. A.-ból és az S. S.-ből állott, melyhez utolsó időkben a munkaszolgálat is járult. Később az S. A. és S. S. egyes részeit beleolvasztották a rendőrségbe. Röhm annakidején az S. A. és a Reichswehr teljes összeolvasztását akarta. Ez törte ki a nyakát. Vele együtt az S. A. megszűnt a rezsim tartó pillére lenni. Most az S. S.-en van a sor,

melynek vezére Himmler az utolsó időben bizonytalan magatartást tanusított. Az állami rendőrség parancsnoka régebben szintén Himmler volt. A decemberi üldözések megkezdésekor Himmler ugyan rendelkezésére bocsátotta magát a rezsimnek, de ez nem használt neki. A rendőrséget elvették tőle és Frick belügyminiszter, hirhedt ősbürokrata parancsnoksága alá helyezték. Az S. S.-ből elbocsátottak hetvenezer ember. Ez nagy csapás olyan csapatok számára, melyek junius harmincadikán a kivégzéseket vezették az S. A. ellen s amelynek azóta tankokkal és repülőgépekkel felfegyverkezve a helyzet urának érezték magukat. De a csapás szükséges volt, mert a szép fekete egyenruhában öltözött fiatal kispolgárokba nem lehetett már bízni.

Az S. S.-t a rendőrségből is eltávolították s nemsokára a nép összes fegyveres részei a Reichswehr parancsnoksága alatt fognak állani. S. A. S. S., munkaszolgálat csak előiskolák lesznek a Reichswehr számára s ez lesz az a nagy sereggyűjtőhely, melyből komoly eseten a csapattesteket fogják formálni s amely tisztekkel is ellátja a fegyveres erőt.

Ha Hindenburg ezt megélt volna! Egész biztos, hogy neki tulajdonítanak azt, amit kamarilája most ugyis elért. Ez mutatja,

hogy mennyire fölöslegesek a legendás alakok. Mindenestre Hindenburg szimbolikus alakja stabilizálást és normalizálást volna képes odahamisítani, ahol most mindenki a rothadás szagát érzí. Mert Németország bürokratizálása nem egyéb, mint kísérlet arra, hogy keskenyebb tömegbázison tartsák meg azt az uralmat, melynek eresztékei dűledeznek. Itt azonban nem lehet már semmit normalizálni, minden újabb drasztikus műtét a legközelebbi konfliktust vonja maga után. A rendszer nem a saját erejének, hanem ellenségei szervezeti gyengeségének köszönheti létezését.

Már Röhm légióinak felosztatásánál, de különösen Himmler csapattestjeinek lefegyverzésénél előre kellett volna törni az antihitlerista erőknél. A végső harcra korán lett volna az idő. De akciókon keresztül meg

Erich Kästner

Jézus születésnapjára

*Kétezer hosszú éve már,
hogy az emléked visszajár,
bus áldozati bárány!
A nép imája istenért,
gazdagok gögös gunya ért.
Mit vettél élted árán?*

*Önkényt láttál s erőszakot.
Te szabad népektől lakott
békés világra vágytál.
Tudva a kint s ismerve jól,
láttad, hogy árad a nyomor,
ott álltál hát a gátnál.*

*Forradalmár voltál te is,
kinlődtél, hogy másom, segyis,
s egyeztél vámszedőkkel;
a szabadságé volt erőd,
de megtorpanál cél előtt,
mert ahhoz más erő kell.*

*Te bátran küzdél, hogy a hit
törje az állam karmait,
s hogy megszűnjön a rabság,
s ők látva, hogy nem rettegel,
jusztiemordot követek el,
éppenugy, mint manapság.*

*Nem lett okosabb senki se,
hiába zsoldár és mise
és szép templom, ezernyi —
Égi szerelmed mitse ért,
se szenvedésed Mindezárt
kár is volt harcra kelni.*

(Ford. Gréda József)

Munkásélet a fésűgyárban

A napilapok elég gyakran foglalkoznak a Rippner gyárral. A fésűgyárban szerdan konfliktus tört ki, amit a munkások bejelentettek a Munkakamara inspektorának is.

Egy Rippner gyári munkás helyzetükről a következőket beszéli: (Lehetne így írni, hogy meséli, olyan meseszertű. Sajnos nem az.)

180 munkásból - 160 nő

Száznyolcvan ember dolgozik a Rippner gyárban, ebből százhatvan női munkás. Fix munkaidő nincs, *mindig attól függ, hogy mennyi ideig marad a munkás a gyárban, hogy mennyi a munka.*

Vagyis sohasem tudhatja mikor mehet haza. A fizetés órabér rendszer szerint megy. 3 50, 4 50 lei a nőknek, 5 lei a férfiak órábérére. A csiszoló osztályban a fésűket téglaporral csiszolják. Itt a csiszolók tüdejé megtelek téglaporral. Az órabérük maximum 5 lei. Van egy osztály, ahol diszgyöngyöket forrasztanak a női körfésűkre. A forrasztás villanyforrasztó pisztolyokkal történik. A gyöngyszemek apók, a pisztoly gyorsan jár. A forrasztó munkások szemét egy évi munka után operálni kell. Órabérük maximum 4 50 lei. A felügyelők felügyelnek, de alaposan. Jómódot nem lehet tőlük tanulni.

A gyáros minden munkást és munkásnőt kivétel nélkül letegez.

Ez bizonyára patriarchalis szokás nála, azt szimbolizálja, hogy a munkásait családtagjainak tekinti. Azért ad ilyen fizetéseket is, hogy takarékosagra szoktassa őket, ne költsézhessének nagyon. November elején 4 leiről 3 50 leire akarták az órabért az egyik osztálynál redukálni. Mi, a többi műhelybeliek rögtön megértettük, hogy a gyáros nem azért nem redukál generálisan mindenkinék, mert nem az a szándéka, hanem azért, mert műhelyenkint sokkal könnyebben véli keresztülvinni az általános bérredukciót. A munkások megértették a gyárost és egymást is megértve letették a munkát.

Heti 6 lei levonás

Ilyen szegényt hoznak maguk a fejemre — mondta duzzogva és először magázva bennünket a gyáros. Az azonban talán nem tekinthető szegyennek, hogy a Rippner munkások csak népkonyhai kosztot ehetnek a bérből, szólott vissza egyikünk. Két napig tartott a sztrájk. De nem csak a redukálás ellen, hanem emberibb bérekért, egészségügyi intézkedésekért, pontos nyolc órai munkanapért, kollektív szerződésért és bizalmi embereink elismeréséért. A második nap néhány idegen ember elhívott bennünket a str. Vlahuja (Szent János) utcai régi Munkás Otthonba, mondván, hogy ott van hely gyűlésezni. Mi el is mentünk a régi Munkás Otthonba, nem a Körös utcaiba. Itt azt mondták, hogy a sztrájkunk törvénytelen, az a sztrájk, amit egy nagyobb darab kenyérért folytattunk. Ketten helytelennek mondták ezt az álláspontot, ezeket ki dobták. Bennünket, kik bent maradtunk, lebeszéltek a sztrájk folytatásáról és megígérték, hogy kollektív szerződést fognak köttetni a gyárossal. Ez tényleg megtörtént, de a gyár munkásai közül senkit sem hívtak fel a tárgyalásra. Így a kollektív szerződésben sok mindenről van szó, csak éppen ami legjobban fáj, az emberibb bérről nincs még említés sem.

120—200 leit visz haza hetenként legfeljebb, a Rippner gyári munkásnő

Ezen nem történt változás. Majd tavasszal, mondták. Bizalmiaink vannak, de a gyáros választotta ki őket. Mi jól kezdtük el a sztrájkot és tanultunk belőle, még pedig azt, hogy nem közütlünk valót ne engedjünk beleszólni a mi ügyünkbe.

Hogy miért redukál a gyáros és ezekből a semmi bérekből is miért von le heti hat leit romlás miatt, amikor olyan gazdag ember? Bizonyára így akarja regresszálni magát azért a hét millió leiért, ami csak az egyik helybeli bankban fagyott be a betétjeiből.

Telepvizit

Nincs ut, nincs villany, nincs viz, adó és taxa azonban van

Amikor Jónás Demeter, akit nemrég elítéltek, még képviselő, majd városi tanácsos volt, a Velencei állomáson túl, a vasutvonal mentén kiparcellázta azt az elhagyatott földrészt, amit most Jónás telepnek neveznek. Földhözragadt proletárok vették meg a parcellákat, akik aztán anyagi helyzetükhöz mérten építettek.

Könnyen el lehet képzelni, hogy milyen egészségtelenek, szellősök és vizesek egyben ezek a vályogból vert kis viskók. Földes szobakonyhás lakások, a penész és a tuberkolotikus bacillusok tanyája. Négy öt, sokszor nyolc ember él egy ilyen agyagos szobakonyhába bepréslve. Mostoha hozzájuk az élet, miért ne lenne mostoha velük szemben a város is.

Hagyták őket építkezni, bár tudták, hogy nincs építkezési engedélyük. Most a legtöbb teleplakó meg van büntelve. Számukra sulyos büntetéssel, 100—150 leiel, amit kifizetni nem tudnak s még kamatot is számítanak a büntetések után, amely így évről-évre nő.

És nincs se utjuk, se vizük, se villanyuk.

Ha tűz ütne ki a telepen s a tűzoltók kivonulnának fecskendőikkel, az ut hiánya miatt legfeljebb megállhatnak a közbirtokosság legelőjéről nézni a tűzben álló telepet.

Tűzoltó adót azonban fizetniük kell.

A többi adónemeket és taxákat is. Télen a sár, a hó, a jég annyira elszigeteli a Jónás telepet a nagy gödrök, hogy csak kalandot kedvelő emberek által közelíthetők meg.

Igy fest a „nagyváros” mellett egy kis telep.

kellett volna mutatnia a népnek, hogy ki az, akinek igénye lehet a vezetésre s ki az, aki rendet teremthet a káoszban. Sajnos, az antihitlerista erő közölt nem jött létre a várva-várt egység. Hogy a nemzetiszocialista

uralom már a Saar népszavazás előtt így megmutatta aláaknázottságát, ez csak azt bizonyítja, hogy az erjedés milyen mély. Az antihitlerista erő kilátásai a jövőre nézve nagyon jók.

Kikötik a chalucokat és más cionista apróságok

Dr Jordan Victor, aki Erdély legképzettebb cionistáinak egyike, az *Uj Kelet* múlt évi december 19-iki számában, nagy cikk keretében foglalkozik a cionista ifjúsági szervezetek problémáival. Bevallja, hogy az ifjúsági egyesületek tagjaik verbuválása körül valóságos lélekhajhászást üznek. Elmondja, hogy mindegyik szervezet arra fekteti a legtöbb energiáját, hogy minél nagyobb taglétszámot mutasson ki, mert azáltal több certifikatra (palesztinai bevándorlási engedélyre) tarthat igényt.

A chaluc telepeken (a palesztinai pionérok kiképző helyein) sem gazdasági sem kulturális vezetés nem történik, írja dr Jordan, a napimunka után késő éjjelig üres frázisok cséplésével, meddő vitákkal töltik el az időt és „másnap képtelenek a nehéz testi munkára”.

Ugyanakkor, amikor tehát a cionista vezető egyéniségek a gazdasági és kulturális csödről referálnak, a sorok között bevallják az igazi okot: A chalucok nem dolgoznak eleget a huszaleves napszámukért.

*

A biharmegyei Marghita melletti *Pir* községben működik a revizionista cionisták, „szélső jobboldali szervezet” egy ilyen chaluc telepe.

Ezen a chaluc telepen a legkisebb vétségért a telep vezetője kikötötte a chalucokat.

A telep vezetője barackszedésről parancsszóra enged belekóstolni a gyümölcsbe. A katonás őrember vezénnyel: *Barackot kézbe venni! Beleharapni! Letenni! Ujra harapni!* Viszony az érkező és feladott leveleket a chaluc vezető szigorúan cenzurálja. S ha egy chalucnak már sikerült a postahivatalhoz kicsempésznie a levelét, pórul járt, mert a postahivatal vezetőjével megnemtámadási egyezménye volt a vezetőnek. Visszavitte a levelet és átadta a chaluc parancsnoknak. Természetesen lett nemulass.

Ugyanakkor tartotta Oradean a Revizionista Unió ezévi konferenciáját, ahol nagyzerű szónoklatok dícsőítették a *Pir* közöégi telep teljesítményét, figyelmen kívül a piri chalucostromállapotra. Ez aztán az igazi progresszív cionista kultúra.

A vallásos zsidó tömegeknek a cionizmus részére való megnyerésére szolgál a Mizrachi szervezet. A Mizrachisták azt mondják, hogy a zsidó államot a régi zsidó állam mintájára, vallási alapon kell felépíteni. Palesztinában szerintük nem lakhat más, csak zsidó és természetesen az egész lakosságot szigorúan kötik a vallás törvényei, amelyek egyuttal az állam törvényei is.

Ez így nagyon szép elgondolás, de néhány ezer évvel a zsidó törvények megalkotása után, ki fogja akkor kezelni szombatot és ünnepná-

pokon a vízműveket, a villanytelepeket és egyéb közműveket?

*

Az 1934. december 25-én és 26-án Satumaren megtartott Zsidó Nemzeti Szövetség ügyintéző bizottságának konferenciáján Simon Pál a Hasomér Hacaír erdélyrészi vezetője tiltakozott a szervezetért támadások ellen, mondván, hogy „egyedül a Hasomér Hacaír az a szervezet, amely tudományos eszmékkel küzd a baloldali elvek ellen”. A Hasomér Hacaír, ezt tudni kell, a legprogresszívebb cionista szervezetnek tartja magát.

K
e
l
e
t
i

L
o
c
a
r
n
o
?

Pilsudszky marsall és Beck lengyel külügyminiszter, aki Hirlerral a danzigi korridorra vonatkozólag tízéves fegyverszünetet kötött. Pilsudszky karrierje a legfantasztikusabb: a cári Oroszországban szociálforradalmár volt, egyike a legaktívabbaknak, a háború alatt osztrák-magyar kötelékben a lengyel légiók főparancsnoka. A függetlenségét visszakapott Lengyelországban mindössze hadügyminiszter, de anélkül, hogy magasabb közjogi méltóságot állapítana meg magának a tulajdonképpeni diktátor. Rendelkezik a hadsereggel, a parlamenttel, a mindenkori kormányokkal.

Beck külügyminiszter most egyike a legfontosabb személyiségeknek, az európai paktumtárgyalások során rajta bukott meg a „Keleti Locarno”. Előbb Barthounak, majd Lavalnak az a terve, hogy a németek, lengyelek és oroszok megnemtámadási szerződést kössenek. A lengyelek a francia kívánsággal szembeszegültek, Berlinhez közeledtek, hogy így biztosítsák a hátukat a Szovjet ellen s nem engedték meg, hogy egy francia-német háború esetén az orosz csapatok lengyel területen vonulhassanak fel, mint Páris szövetségesei.

Felelős szerkesztő: BARDOS LÁSZLÓ

Laptulajdonos: „EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Igazgató: FLEISCHER SÁNDOR

Tipográfia: „MERCUR” S. A. Oradea